

RIKSDAGENS
MILJÖUTSKOTT

Helsingfors
den 10 maj 1994
Utlåtande nr 4

Till Lagutskottet

Lagutskottet har genom en skrivelse av den 11 februari 1994 begärt utlåtande av miljöutskottet om regeringens proposition nr 95/1993 rd med förslag till lagstiftning om straffansvar för juridiska personer, till den del den gäller miljöbrott.

Med anledning av ärendet har utskottet hört lagstiftningsrådet Jarmo Littunen vid justitieministeriet, miljöskyddsrådet Matti Vehkalahti och överinspektören Jukka Nurmio vid miljöministeriet, juristen Jouko Tuomainen och diplomingenjören Jorma Leivonen vid vatten- och miljöstyrelsen, vattenöverdomstolsrådet Pekka Kainlauri vid vattenöverdomstolen, juristen Leena Pohjanraito vid Finlands Kommunförbund, miljöskyddssekreteraren Ilpo Kuronen vid Finlands naturskyddsförbund, juridiske experten Hannu Rautiainen vid Industrins och Arbetsgivarnas Centralförbund samt professorerna Erkki Hollo, Pekka Koskinen och Vesa Majamaa.

Regeringens proposition

Regeringen föreslår en del nya stadganden i strafflagen. De innebär att juridiska personer skall kunna straffas för brott som de begår i sin verksamhet. Straffet skall enligt förslaget vara samfundsbot, som är en helt ny typ av sanktion.

Juridiska personer skall kunna dömas till samfundsbot för gärningar som är straffbara enligt strafflagen, om en sådan påföljd stadgas för brottet i strafflagen. Vilken juridisk person som helst kan dömas till samfundsbot, också en offentlig sammanslutning. Statens och kommunernas ansvar skall dock inte gälla brott som begås vid utövande av offentlig makt.

Samfundsboten föreslås vara minst 5 000 mark och högst 5 miljoner mark. Beloppet fastställs enligt underlåtelsens typ och omfattning och enligt den juridiska personens ekonomiska ställning.

Straffansvaret för juridiska personer föreslås

vara fakultativt, vilket innebär att det även när förutsättningar för att döma till straff föreligger är beroende av domstolens prövning om straffet döms ut eller inte. För att styra prövningen har regeringen tagit med en paragraf om grunderna för prövning.

På flera samtidigt lagförda brott som kan medföra samfundsbot tillämpas systemet med enhetsstraff med vissa justeringar. I sådana fall utdöms i regel gemensam samfundsbot. Det nya straffet verkställs på samma sätt som ett bötesstraff som döms ut i dagsböter. Förvandlingsstraff bestäms dock inte för samfundsböter. Den kortaste preskriptionstiden för utdömande av samfundsbot och den allmänna preskriptionstiden för verkställigheten är fem år.

På grund av den nya sanktionen måste också vissa processlagar ändras, närmast i tekniskt hänseende.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft cirka ett halvt år efter att riksdagen har antagit dem.

Utskottets ställningstaganden

Miljöbrott är typiska brott som bolag och sammanslutningar begår i sin verksamhet. Enligt gällande lagstiftning kan en sammanslutning dock inte dömas till straff utan det straffrättsliga ansvaret gäller alltid en fysisk person. I och med att sammanslutningarna har blivit allt större och organisationerna mer komplicerade är det många gånger svårt att hänföra det straffrättsliga ansvaret till individer. Å andra sidan står de straff på ett tiotal dagsböter som privatpersoner vanligen döms till många gånger i bjärt disproportion till miljöbrotten och konsekvenserna av dem. Straffen för fysiska personer visar inte tillräckligt klart och tydligt hur klandervärd gärningen är och klandret riktar sig inte mot den sammanslutning som i de flesta fall har begått brottet på grund av ekonomiska intressen.

Miljöutskottet anser det vara i högsta grad motiverat att det stadgas om straffansvar för inte bara själva individen utan också för juridiska personer när det gäller miljöbrott. Straffansvaret för juridiska personer bidrar på ett avgörande sätt till att miljöförpliktelser efterlevs. I det hänseendet kompletterar det straffrättsliga ansvaret det skadeståndsrättsliga ansvar som kommer att skrivas in i den nya miljöskadelagen.

Miljöutskottet tillstyrker lagförslagen i propositionen, men påpekar att samfundsboten är beroende av prövning.

Enligt propositionen skall utdömande av samfundsbot för juridiska personer vara beroende av prövning, även om de lagstadgade villkoren för att döma ut straff uppfylls. Det är följaktligen något oklart hur samfundsboten kommer att tillämpas.

Enligt vad utskottet har erfarit är det ovanligt, men inte helt unikt att utdömande av straff fritt kan prövas av domstolen. Samfundsbot är en helt ny typ av påföljd och det kan därför vara lämpligt att till en början låta den bero av prövning. En omständighet som talar för detta är att utdömande av samfundsbot i många fall kan kräva mycket arbete av domstolen. I och med att straffet är beroende av prövning finns det ingen risk för att samfundsbot måste utdömas oftare och på grund

av mindre brott än avsikten var när lagen stiftades. Utskottet menar dock att tillämpningen av lagen måste följas upp på den punkten. Miljöutskottet anför därför för lagutskottet

att det i sitt betänkande bör förutsätta att regeringen följer upp hur samfundsboten fungerar i praktiken och om några år på grundval av de erfarenheter som tillämpningen av lagen ger tar ställning till om denna påföljd skall bli obligatorisk.

Ytterligare fäster utskottet också i samband med denna proposition avseende vid bestämmelserna om preskription av miljöbrott, eftersom det i regel är så att tiden för utdömande av samfundsbot går ut samtidigt som det brott som ligger till grund för domen preskriberas. Utskottet upprepar här sitt uttalande i utlåtande nr 3 om att preskriptionstiderna för miljöbrott bör ses över.

På grundval av det ovanstående anför miljöutskottet vördsamt

att lagutskottet bör beakta det som sägs i detta utlåtande när det utarbetar sitt betänkande.

I den avgörande behandlingen deltog ordföranden Seppänen, vice ordföranden Vanhanen, medlemmarna Biaudet, Jääskeläinen, Karhunen,

Korkeaoja, Kuuskoski, Markkula, Myller, Rask, J. Roos, Takala, Virrankoski och Vuorensola samt suppleanten Toivonen.